

КРИТИКА І БІБЛІОГРАФІЯ

І.Г. ЯНЕНКОВА, д-р екон. наук, доц.,
провідний науковий співробітник сектору цифрової економіки,
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»,
вул. Панаса Мирного, 26, 01011, Київ, Україна,
e-mail: 777fler@gmail.com,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7007-4481>

ПЕРСПЕКТИВИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Цифровізація, цифрова трансформація, діджиталізація, digital-модернізація — ці поняття наразі міцно закріпились у профільних економічних дискусіях у зв'язку з масштабним застосуванням цифрових технологій. При цьому елементи механізму економічної трансформації в умовах поширення цифровізації залишаються невизначеними, а його зміст суперечливим. Не викликає сумнівів лише об'єктивна необхідність адекватної рефлексії на черговий глобальний виклик, що видозмінює традиційні форми виробництва та споживання, породжує нові формати організаційної та економічної взаємодії.

З огляду на це, увагу дослідників дедалі частіше привертають питання трансформації моделей організації діяльності, зумовленої використанням цифрових технологій у бізнес-співтоваристві та соціальній сфері. Поширення глобальних промислових мереж і відкритих інформаційних систем, систем штучного інтелекту, хмарних технологій, цифрових платформ відбувається нелінійно, цифрова трансформація національного економічного простору потребує дієвих механізмів управління для стимулювання економічного зростання та вирішення соціальних проблем. Цифрова трансформація економіки, з одного боку, формує нові норми соціальної поведінки суб'єктів господарювання, змінює систему соціально-економічних відносин у суспільстві, надає економічним суб'єктам переваги в підвищенні ефективності господарських процесів, а з іншого — збільшує ризики зростання безробіття та поляризації суспільства за рівнем доходів. Саме вивченню цих проблем задля забезпечення прискорення структурно-цифрової трансформації національної економіки присвячено рецензовану монографію [1].

Авторка дає відповіді на багато гострих питань цифрової трансформації як нового економічного явища, що передбачає перехід від традиційної економіки до цифрової, яка базується на електронній інфраструктурі, електрон-

Ц и т у в а н н я: Яненкова І.Г. Перспективи цифрової трансформації економіки України. *Економіка України*. 2020. № 12. С. 73—76.

ному бізнесі, електронній комерції, електронних грошах та електронному уряді. У монографії визначено зміст новітніх понять і термінів, пов'язаних з концепцією «Індустрія 4.0» (кіберфізичні системи — Cyber-physical production systems (CPPS), розумне виробництво — Smart Factory, Інтернет речей — Internet of Things (IoT), розумне моделювання — Smart Simulation, великі дані та їх аналіз — Big Data and Analytics, розумна інфраструктура — Smart infrastructure тощо), які продукує цифровізація.

Наукова новизна представленого дослідження має теоретичне і практичне значення, висновки і пропозиції націлено на вирішення стратегічного завдання — теоретичну концептуалізацію забезпечення цифрової трансформації економіки України і розробку практичних рекомендацій щодо спрямування цифрової трансформації бізнес-процесів на реалізацію нових економічних моделей і систем управління, спроможних забезпечити інклюзивне економічне зростання.

На схвальну оцінку заслуговує логіка дослідження, яка ґрунтується на принципі системності, коли пріоритетом (метою) визначено інклюзивне економічне зростання в єдності з цифровою трансформацією економіки України (спосіб досягнення мети). За такого підходу економічне зростання розглядається як функція державної політики сприяння розвитку цифрової економіки з максимально можливою інвестиційною підтримкою розвитку цифрової інфраструктури, інновацій та сучасних технологій, цифрової трансформації старих галузей і створенням умов для появи нових. Ефективна і цілеспрямована цифрова трансформація формує можливості для поліпшення добробуту і вирішення актуальних соціальних питань (від охорони здоров'я і освіти до захисту довкілля), значно підвищуючи індекс інклюзивності економічного розвитку країни.

Від самого початку авторка, розкриваючи методологію дослідження цифрової трансформації економіки, критично осмислює сутність концепції «Індустрія 4.0», наводить основні характеристики цифрових технологій та сфери їх впливу. Визначаючи цифрову трансформацію як неминучий процес адаптації до нових реалій цифрової економіки, обґрунтовує необхідність її цілеспрямованого супроводу державою. Дослідниця пропонує власну, адаптовану до вітчизняних реалій методику оцінювання масштабів цифрової трансформації національної економіки, яка базується на систематизації та критичному аналізі найбільш відомих рейтингів розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.

Вивчаючи основні тенденції розвитку економіки України та світу в умовах цифрової трансформації, вона розкриває низку питань, пов'язаних з оцінкою екзогенних чинників впливу на розвиток економіки України, аналізом її секторальної структури та аналітичним опрацюванням змін у рейтингових оцінках на основі міжнародних індексів цифрової трансформації економіки. Позитивним є використання математичного інструментарію для аналізу структурних змін в економіці України під впливом цифрової трансформації, що дозволило визначити суттєвість структурних зрушень в економіці України порівняно з іншими країнами світу, що характеризуються різним рівнем соціально-економічного розвитку. Оцінювання масштабів цифрової трансформації економіки України здійснено на основі авторської методики з пози-

ції єдності трьох ключових домінант: визначення рівня розвитку базових цифрових і нецифрових чинників трансформації (готовність), ідентифікації рівня освоєння цифрових технологій та оцінки результативності цифрової трансформації (економічні та соціальні наслідки). Проведене оцінювання дозволило авторці зробити ряд оригінальних висновків, зокрема, показати, що 1) на сьогодні у досліджуваних країнах переважна більшість компаній використовують у своїй діяльності ту чи іншу форму ІКТ, проте ступінь інтеграції засобів ІКТ у бізнес-процеси відрізняється по країнах, що зумовлено відмінностями у внутрішній структурі окремих компаній та галузей; 2) найбільш вживаними нині цифровими технологіями є хмарні обчислення, великі дані, програмне забезпечення для роботи з клієнтами, в основі якого лежить технологія обміну даними і 3D-друк; 3) урахування соціальних наслідків від використання цифрових технологій не завжди знижує загальний рейтинг країни за рівнем цифрової трансформації її економіки тощо.

Використовуючи інструментарій теорії обмежень Голдратта та інкорпоруєчи функціонал цифрової трансформації в систему державного регулювання, авторка сформулювала стратегічне бачення реалізації в Україні структурно-інноваційного «прориву», спрямованого на підвищення рівня інклюзивності вітчизняної економіки. Це дозволило розширити потенціал можливостей цифрових технологій, а також поглибити розуміння причин виникнення наявних у національній економічній системі негативних явищ і запропонувати рішення для їх усунення, засновані на врахуванні феномена цифровізації. Серед них, зокрема, формування інфраструктури підтримки, стимулювання і розвитку інноваційного підприємництва, створення і розвиток сталих систем культивування навичок інноваційного підприємництва на рівні середньої та вищої освіти, інших секторів економіки та в суспільстві в цілому.

Звичайно, окремі положення та висновки можна піддавати сумніву за суб'єктивність оцінок. Насамперед, це стосується вибору й оцінки ступеня впливу екзогенних факторів на розвиток національної економіки. Також потребують критичного аналізу кроки, які вже реалізуються державою в напрямі цифрової трансформації економіки України. Зокрема, йдеться про реалізацію проекту «Дія — державні послуги онлайн».

Водночас ці незначні прогалини не знижують наукової цінності дослідження, його теоретичного і прикладного значення і не впливають на загальну позитивну оцінку монографії, яка, безумовно, становить інтерес не тільки для науковців, а й для широкого кола читачів, яких цікавлять проблеми економічної динаміки, цифрової трансформації та економічної інклюзії в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Піжук О.І. Цифрова трансформація економіки України: обмеження та можливості : моногр. — Ірпінь : Ун-т держ. фіск. служби України, 2020. — 504 с.

Рецензія надійшла 04.11.2020

REFERENCES

1. Pizhuk O. Digital Transformation of the Economy of Ukraine: Limitations and Opportunities. Irpin, University of the State Fiscal Service of Ukraine, 2020 [in Ukrainian].

Received on November 4, 2020

Ірина Яненко, Dr. Sci. (Econ.), Associate Professor,
Leading Researcher of the Sector of Digital Economy,
Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine,
26, Panasna Myrnoho St., Kyiv, 01011, Ukraine

PROSPECTS OF DIGITAL TRANSFORMATION
OF THE ECONOMY OF UKRAINE

The monograph is devoted to a comprehensive study of the theoretical and methodological foundations of the processes of the digital transformation of the Ukrainian economy as a phenomenon of economic growth and as an objective movement to change the model of national economy development. The study focuses on the formation and implementation of a strategic vision to build a model of inclusive growth in the country's economy on the basis of using the opportunities of key global trends of the digital transformation of the economy and other spheres of life.

The reviewed monograph provides answers to many pressing questions of digital transformation as a new economic phenomenon, involving the transition from a traditional to a digital economy based on e-infrastructure, e-business, e-commerce, e-money, and e-government. It defines the content of the latest concepts and terms related to the concept of «Industry 4.0» (Cyber-physical production systems (CPPS), smart manufacturing (Smart Factory), Internet of Things (IoT)), smart modeling (Smart Simulation), big data and their analysis (Big Data and Analytics), smart infrastructure (Smart infrastructure), etc.), which are produced by digitization.

Keywords: *Industry 4.0; digital transformation; digital economy; artificial intelligence; Internet of Things; big data; VUCA environment; inclusive economy; the theory of constraint; cybersecurity.*